

TILL SIST

PER DAHL:

Vild historia

Blir museernas historieprojekt "Den svenska historien" ett nytt *Svenska folkets underbara öden* av Grimbergs eftertr & Co, med bibehållna nyvässade nationella pekpinnar? Kritiker, som journalisten Anders Björnsson, har ställt sig avvaktande till den stora kulturpolitiska satsningen med start Sverige runt i mars 1993.

Sannolikt ligger det ett slags radikal och liberal vilshenhet inför historieintresset under kritiken. Innebär inte den starka och ökande nyfikenheten på svensk historia ett avståndstagande från tanken på det universella? Varför skall vi fästa oss vid det som skiljer oss från människor av annan nationalitet och med andra modersmål?

Bar en besökare vid årets bokmessa på dessa farhågor fick han nog dem bekräftade. Historiska romaner, bildverk och mer faktatyngda arbeten exponerades i mäsständen. Hallen där museiprojektet skulle diskuteras fylldes till bristningsgränsen av 400 åhörare ur Kultur- och Mediasverige. Herman Lindquist betonade vikten av att varje tid skrev sin egen historia. Storsvensk kulturell självtillit inför internationaliseringens alla krav?

Men fördomarna kom även på skam. Diskussionen om projektet gav samtidigt plats för ett vitalt försvar för historia som obändigt forskningsfält av Eva Österberg och Svante Nordin, den senare idéhistoriker. Nordin tog sin utgångspunkt i den brittiska tolkningsdiskussion, som uppkommit efter historikern Herbert Butterfields *The whig interpretation of history* från 1931.

Skall vi bedöma historiska skeenden med facit i hand, frågade sig Butterfield. Får händelserna sin betydelse, viktiga

som perifera, genom att relateras till vår egen samtid? Kan man urskilja en historiens huvudfåra? Butterfield spetsade till frågan: består aktörerna i Englands historia av framsynta, frihetsälskande och förtänksamma protestanter, i takt med historiens puls, ställda mot kungatrogna, katolskt färgade bakåtsträvare, ivrigt stretande in på utvecklingens stickspår? Är Gud whig? Vad vi inte tar hänsyn till, hävdade han, är att det först är vårt samtidsperspektiv som får oss att tilldela vissa utvecklingstendenser rangen av stambana, medan andra degraderas till stickspår. Men vilken anledning har vi att tro att vår samtid är mer "naturlig" än den som av någon anledning inte blev av?

Paul Johnsons nyutkomna *Det modernas födelse* är sannolikt en god exponent för denna whigtolkning av historien. Historiens skeende får enligt Johnson ett centrum i den snabbt industrialiserade och gradvis allt mer demokratiska anglosaxiska världen. I periferin – Ryssland, Japan, Latinamerika – återfinns rötterna till dagens konflikthärddar. Där åtföljs inte modern industriell och administrativ teknik av etablerandet av västerländska rättsstater. Är centrumets utveckling därför mer "naturlig" än periferins? Johnson skriver väl och övertygande, men det gör även hans äldre kollega David Hume. Dennes *History of England* angreps från alla läger. Hume kallades den "ateistiske jakobiten" – hans framställning präglades av viljan att visa de goda intentionerna hos såväl parlament som stuarttrogna. Historiens förlopp är hos Hume en av alla oförutsedd biverkan.

Men varför skall vi då intressera oss för historia om inte för att veta varför det blev som det blev? Kanske i samma anda som

målaren von Dardels valspråk "Varför inte tvärt om?" Att vi kunde ha varit människor i ett helt annat samhälle om inte om hade varit borde åtminstone göra det lättare att visa tolerans.

Historia är för viktigt för att lämnas enbart åt akademiska historiker, hävdade Paul Johnson under sitt Sverigebesök.

Säkert har han rätt, utan t ex Herman Lindquist skulle projektet "Den svenska historien" inte ha kommit igång. Men man bör nog betona ordet enbart. Vilka skulle annars hindra oss från att bygga vår bild av historien på våra egna, säkert högst tidsbundna fördomar?

Ge Svensk Tidskrift som julklapp!

Presentkort rekvireras genom att

prenumerationsavgiften 1993, kr 255:-

insättes på Svensk Tidskrifts postgirokonto

nummer 7 27 44-6.

Ange på girokupongen namn och adress både på er själv och mottagaren.